

en wil van de  
doeling prijzen,  
in art. 4 wordt  
Kerk op grond  
s wordt uitge-

waarbij bepaald  
ering ook niet  
eersten aanleg  
t, tenzij het in  
t, is ons na

mming, dat er  
van den Kerke  
tot haar ware

ng, dat de for-  
en Avondmaal  
esteld. Art. 23  
ediend moeten  
betrekking heb-  
in de „Toe-  
de bediening  
de kerkelijke  
k naar de des-  
in een gereor-  
keur op grond  
ement voor de  
en, als kwam  
istisch toe, te  
estelde formu-  
ig" of „in den  
hetzelfde als  
1".

moeten staan/  
felijke uit het

ordt, dat men  
heeft te ge-  
ormulieren de  
rk zullen wor-  
der het rugge-  
voeten ampu-  
hek weer van

ngstocht naar

oe: „Een in-  
eling, waarbij  
rste instantie,  
I gesteld wor-  
raad, in eerste  
en diakenen  
ring beteekent

up. De eerste  
g van oudet-  
t, die binnen  
tot beroeping  
emeente, met  
eiding geeft".  
it ons stand-  
ders geformu-  
strekking er-  
ekenschap in  
wijst in de  
affing der  
rdient voor

hebt nu een  
oet van Gods

erschijsen zijn

chriften verge-  
tebben vastge-  
te werk ge-  
te oorspronke

we zeer. Ook  
t, dat Bengel  
n voortreffelij-  
keft geleverd.  
izamen arbeid

pping — de  
oorspronkelijke  
een vriend:  
n de levens-  
e voorspoedig  
bron en dit  
denkt, terwijl

or mij reeds  
stament. Aan  
aglijke studie

t alleen be-  
te zijn. Hij  
emaardige en  
regel: „draag  
haar en laat

onnitpottelijk  
s Schrift niet  
biddend hart  
voren bre-  
egenwoordige  
oben op den  
orzichtig als

zeker toelichting. Een kiescollege in de kerk is een onding. We laten nu buiten beschouwing of de richtingenstrijd, die ook onder dit nieuwe reglement, indien het werd aangenomen, in de Ned. Herv. Kerk zou blijven voortbestaan, geen lichamen zou scheppen om de mannen van eigen richting gekozen te krijgen.

In dat deel van het rapport, dat handelt over de meerdere vergaderingen, vinden we uitteraard minder stof tot waardeering. Dat wordt te zeer beheerscht door de hiërarchische gedachte, dan dat we daartuit veel kunnen opdiepen, dat ons toespreekt.

Dit gaat ook door voor de zoogenaamde „grootte" synode, waarvoor dit ontwerp de lijnen trekt.

Inkonsekvent moet het heeten, dat de leden der Algemeene Synode door de Classicale vergaderingen worden gekozen. Waarom niet op de Particuliere, of zooals zij hier worden genoemd „Provinciale" Synodes?

Dat de zittingstijd van de leden der Algemeene Synode drie jaar duurt en de rooster wordt opge- maakt door de Algemeene Synodale Commissie rikt natuurlijk weer naar genootschap en hiër-archie.

Lofwaardig is het, dat er naar gestaan wordt, dat de Synode uit evenveel ouderlingen als predikanten zal zijn samengesteld. Maar een restje van ouderlingen-angst ootwaart men toch in het uitdrukkelijke voorschrift „dat bij een oneven aantal Classes deze rooster zoo in te richten is, dat het aantal predikanten-leden der Synode dat der ouderlingen-leden met één overtreft". Naast den ouderling, die op de leer zit, kan men dus krijgen, den predikant, die op de wip zit. Deze situatie zou vanzelf al niet voorkomen, indien de Particuliere Synodes naar de Generale Synode afvaardigden.

We zullen nu maar niet aan het profeteeren staan over de „Grootte Synode", waarop veler hoop staat gevestigd en die door menigeen als reddende engel in toekomstige verte reeds wordt toegewuifd.

We meenen, dat onze lezers met voldoende kennis van zaken de handelingen der Buitengewone Algemeene Synode zullen kunnen volgen, welke voor de bespreking van dit rapport opzettelijk is uitgeschreven.

Met belangstelling zullen we het verloop gadeslaan.

Die belangstelling zou toenemen, wanneer de discussies publiek waren en in de bladen door reporters werden verslagen.

Evenwel ontbreekt het bij ons aan spanning. Want wij blijven erbij: ingrijpende verbetering zal het nieuwe reglement praktisch niet brengen.

Wij staan verbaasd over en bewonderen tevens het idealisme van de commissie, welke blijkbaar van tegenovergesteld gevoelen is.

Intusschen hopen we, dat men meer en meer zal inzien, dat geen reorganisatie, maar alleen reformatie de Hervormde Kerk redden kan.

### — Alastrim en ambtelijk ziekenbezoek.

Wanneer er een besmettelijke ziekte uitbreekt, komt telkens de vraag weer boven: wat kan gedaan om haar uitbreiding te keeren?

wijzen" (El. 5:15) tot aanloop nam om te spreken over Christelijke voorzichtigheid, ten eerste in het omgaan met breekbare, ten tweede met kostbare en ten derde met gevaarlijke voorwerpen, waarbij dan gewaarschuwd werd tegen het onvoorzichtig hanteeren van glaswerk en porcelain enz.

Hoe gansch anders Bengel's methode, die zegt: alles leert u de tekst zelf, wanneer ge verstandig zijt.

Hij sluit zijn boek met de ootmoedige woorden: „o God, door uw oordeel staat of valt, wat ooit staat of valt; behoed dat, waaraan Gij door mij hebt willen laten arbeiden: wees den lezer en mij genadig. Uw is de heerlijkheid en zal de heerlijkheid zijn in eeuwigheid".

De kommentaar maakte een geweldigen opgang. In 1830 verscheen reeds de 8ste druk. Ook werd een uitgave in de Deutsche taal bezorgd, die door meerdere drukken gevolgd werd. Wesley zorgde voor een vertaling van de kommentaar in het Engelsch.

Eerlijkshalve moeten we erkennen, dat Bengel niet in al zijn publicaties zoo gelukkig is geweest.

De Openbaring van Johannes trok hem steeds sterk aan. Na langdurige studie moende hij den sleutel gevonden te hebben om de getallen uit dit boek te verklaren. „k Zal u met zijn vernuftige becijferingen niet vermoogen.

Op grond van allerlei hem onwaarlegbaar toeschijnende berekeningen — hij moende ook nu slechts Schrift-verklaarder te wezen — kwam hij tot de overtuiging, dat Jezus Christus in 't jaar 1836 zou wederkomen. De satan zou dan 1000 jaar gebonden zijn tot 2836, dan een kleinen tijd ontbonden worden, de heiligen zouden gelovende dien tijd van ontbinding en ook nog daarna, 1000 jaar lang, in den hemel regeren. Het wereld einde en het gericht zou dus intreden in 't jaar 3838. Het duizendjarig of liever het tweeduizendjarig rijk was derhalve niet meer zoo ver af. De engel uit Op. 14:6 met het eeuwige Evangelie is hem Joh. Arndt (gestorven 1621) of zijn school; de engel, die den val van Babylon aankondigt, is Spener (gest. 1705) of zijn school.<sup>1)</sup>

Nog altijd is er een breede laag onder ons volk, dat zich om de meest primitieve voorzorgen niet bekommert.

Als het aan hen lag, liepen zij bij de lijdens in en uit.

Hygiënische begrippen zijn vaak het moeilijkst bij te brengen.

Ook christenen zijn van deze zorgeloosheid niet geheel vrij.

Soms beroepen zij zich nog op Gods voorzienigheid.

God kan mij wel behoeden, zoo redeneeren ze dan en indien Hij wil, dat ik het zal krijgen, dan kan ik het toch niet ontvluchten.

Het is echter niet het geloof, dat hen zoo spreken doet, maar roekeloos fatalisme.

De Heere zelf heeft in Zijn wetgeving aan Israël getoond, dat alles in het werk dient gesteld om besmetting te voorkomen.

Het is dan ook volkomen schriftuurlijk, als de Catechismus uit het zesde gebod afleidt, dat wij onszelf niet noodeloos in eenig gevaar mogen begeven.

Daartoe behoort voorzeker ook het bezoeken van lijdens aan besmettelijke ziekten, wanneer het niet strikt noodig is.

In deze dagen, waarin de zoogenaamde alastrim zich hoelangs zoomeer verspreidt, mag hieraan nog wel eens worden herinnerd.

Want niet alleen brengt men zichzelf in gevaar, maar feitelijk de heele bevolking.

Ieder heeft het dan ook aan zijn conscientie voor te leggen: word ik waarlijk van Godswege aan zulk een ziekbed geroepen?

Wie er inderdaad wordt geroepen, mag geen vrees kennen.

Hij heeft zijn vertrouwen te stellen op Hem, die het leven kan behouden en wederom nemen.

Zulk een zieke mag niet zonder verzorging blijven.

Allen, die voor de verzorging onmisbaar zijn, hebben volle vrijheid er heen te gaan, de gevolgen aan onzen God overlatend.

Lafheid is steeds verachtelijk.

Maar inzonderheid, als zieken er de dupe van worden.

Echter staat de kwestie of men aan het bed van een besmettelijken zieke geroepen wordt, niet zoo eenvoudig, als men vaak wel meent.

Zelfs in medische kringen is men daarvan niet altoos voldoende doordrongen.

Soms rijst twijfel of dokters zichzelf wel genoeg observeeren ten einde te weten te komen of de eerste symptomen van een besmettelijke ziekte zich bij hen opdoen.

En in den griepstijd en in de alastrimperiode kwam het voor, dat artsen, die zelf de ziekte onder de leden hadden, toch nog eenigen tijd hun praktijk bleven waarnemen.

Natuurlijk deden zij dat niet met klare bewustheid, nog minder met opzettelijkheid, maar meer uit verwaarloozing van zichzelf.

Toch mag dit, hoeveel lof we ook hebben voor medischen ijver en opofferingszin, niet geschieden.

Ook lijkt het ons een probleem, of dokters, die het eene oogmerk een besmettelijken zieke bezoeken en het andere zich naar de woning van andere

Jammer, dat vele verwerders van Bengel nog verder dan hun meester gingen en de leer van het duizendjarig rijk tot een hoofdartikel van hun Christelijk geloof maakten. In 1836 verwachten velen de wederkomst van Christus.

Natuurlijk tevergeefs want „van dien dag en die ure weet niemand, ook niet de engelen der hemelen, dan mijn Vader alleen", zegt Jezus zelf (Matth. 24:36).

Bengel werd door zijn vrienden gewaarschuwd zijn kostbaren tijd niet aan zulke ijdele bespiegelingen te besteden.

Helaas heeft hij naar hen niet geluisterd.

Met een enkel woord wil ik nog herinneren aan Bengel's geschriften, waarin hij kritiek oefent op Zinzendorf en de hem volgende Broedergemeente.

Bengel en Zinzendorf hadden veel punten van aanraking, zij geloofden in elkanders goede trouw en hielden geregeld briefwisseling.

Maar ernstige bezwaren had Bengel tegen zijn eijzigheid en wonderlijke uitdruckswijze. Ongetwijfeld stond Bengel als theoloog veel, veel hooger.

Zelfs leden van de Broedergemeente erkennen tegenwoordig, dat Bengel in menig opzicht gelijk had. In 't boek van den predikant der Evangelische Broedergemeente te Zeist, Dr Th. Müller, dat een blik in de geschiedenis der gemeente geeft, las ik deze oerlijke bekenenis: „Niet het feit, dat Zinzendorf vele tegenstanders gehad heeft, geeft blijk daarvan, dat de oude meesch nog vaak in hem heerschappij voerde — hoe grootser een mensch, hoe talrijker zijn vijanden — wel echter de mateloze heftigheid, waarmede hij met de pen soms tegen hen uitgevaren is, ook tegen dogmen, die, als de bekende Württembergse theoloog Bengel gegrunde aanmerkingen op enkele zijner leerstellingen maakten" (bl. 202 van het in 1925 verschenen boek).

Zijn laatste levensjaren bracht Bengel te Stuttgart door. Hier benauwde hem de sociale nood van het volk en de onverschilligheid in de hogere kringen, die in overduid en uitspattingen leefden. „Er moet een zondvloed komen", zuchtte hij.

patienten begeven, niet een groot gevaar voor de uitbreiding van een epidemie vormen.

Wij vermeten ons niet aanwijzing te geven, hoe dit probleem althans eenigermate kan worden opgelost.

Het is onze bedoeling voor iets anders attentie te vragen, n.l. voor de taak van het ambt ten aanzien van besmettelijke zieken.

Dit behoort onder ons vast te staan: wanneer zieken, onverschillig waaraan zij lijden, geestelijke hulp van noode hebben, mag het ambt zich hieraan niet onttrekken.

Toch kan hieruit niet de simplistische konklusie worden getrokken: elk predikant en iedere ouderling, die er kennis van krijgt, dat iemand door besmettelijke ziekte is aangetast, moet er dadelijk een bezoek brengen.

Zonder eenigen twijfel is het 's Heeren wil, dat wij het verstand, dat Hij ons schonk, ook in zoo'n geval niet op non-activiteit zetten.

Een belofte, dat een predikant of ouderling zelf niet zal worden aangetast, bevat de Schrift niet.

Evenmin een belofte, dat hij de besmetting niet op anderen zal overbrengen.

Wanneer dan een ambtsdrager zulk een bezoek aflegt, heeft hij er zich wel ter dege rekenschap van te geven, dat hij een gevaar kan worden voor zijn gezin. Voor den predikant klemt dit nog te meer, waar hij gewoonlijk in vele huisgezinnen komt en bovendien soms honderdtallen van catechisanten heeft.

Daar moet wel een sterk roepingsbewustzijn wezen om in zulke omstandigheden een lijder aan eenige besmettelijke ziekte op te zoeken.

Dat sterke roepingsbewustzijn zal stellig worden gemist, wanneer de zieke niet in bepaald gevaar verkeert. Voorzeker is het dan wel aangenaam met dominee of ouderling te kunnen spreken, maar van noodzaak is er geen sprake. En nu kunnen juist lichte gevallen oorzaak worden van zware besmetting. Daarom mag in het algemeen de raad worden gegeven: geen gemeentelijk ontbiede bij besmettelijke ziekte, tenzij dan in uiterste noodzaak, predikant of ouderling.

Heeft de ambtsdrager een besmettelijke zieke bezocht, dan neme hij alle voorzichtigheidsmaatregelen, welke de medische wetenschap aan de hand doet. Vóór hij weer in de gewone samenleving treedt ontsmette hij zich zooveel mogelijk. Vooral trekke hij andere kleeding aan.

Maar dat is niet alles.

Indien er een epidemie uitbreekt mag het wel eens ernstig worden overwogen, of niet één bepaalde predikant of ouderling voor het bezoek aan de lijdens zal worden aangewezen, die dan van het overige ambtswerk, vooral huisbezoek en catechisatie, gedurende dien tijd wordt vrijgesteld. Het meest zal daarvoor in aanmerking komen de ambtsdrager, die geen gezin of althans het kleinste gezin heeft. Of ook een bejaarde broeder, die menschelijkerwijs het leven bijna achter zich heeft.

In andere gevallen van nood wordt evenzoo gehandeld.

Wanneer twee schipbreukelingen zich aan een stuk wrakhout vastklemmen en het blijkt, dat dit hen op den duur niet zal kunnen dragen, dan zal hij, die het minst voor anderen heeft te zorgen

Toch was hij geen pessimist en was over 't algemeen vroolijk van aard.

Veel leed heeft hij moeten dragen maar — getuigt hij zelf — 't was mij steeds een krachtige prikkel om mijn leven te richten op de eeuwigheid.

Vanaf 1714 tot zijn dood toe was hij in een gelukkig huwelijk verbonden met Johanna Regina Seeger. Zij nam aan zijn werk levendig deel, en begon in haar huwelijk nog Grieksch te leeren.

Twaalf kinderen werden hem geboren. Van één zoon, die schulden maakte en slecht gezelschap zocht, heeft hij veel verdriet gehad. „Onder mijn vele moedijkheden en teleurstellingen zijn die de bitterste, die gij mij aandoet", schreef hij hem in een brief.

Met heimwee zag hij den laatsten tijd van zijn leven naar het einde uit.

De dood had geen verschrikking voor hem, die eens van zijn geloofsverwachting de schoone omschrijving had gegeven: „Mijn gansche Christendom bestaat daarin, dat ik het eigendom van mijn Heere Jezus Christus ben, en dat ik dit feit alleen mijn eenige roem en mijn gansche zaligheid acht".

Het sterven bracht hem in gemeenschap met zijn Heiland. Dien hij in een van zijn verzen — want Bengel is ook dichter van mooie geestelijke liederen geweest — zoo innig had toegesproken:

Du bist, mein Jesu, mir zugut  
Vom Vater ausgegangen  
Und, wie man sonst den Mördern tut,  
Für mich am Holz gehangen.  
Nun denn, so überwind' in mir  
Des Satans Werk, der Welt Begier  
Und meines Fleisches Pochen.  
Vollführe deine Wunderschlacht  
In mir durch deines Geistes Macht,  
Du hast mir 's ja versprochen.

<sup>1)</sup> Voor den derden engel hielden vele verwerders van Bengel.